

Future Lab

- De informatiehuishouding van het Rijk in 2030

WERKCOLLEGE 2

Minicollege toekomst verkennen

1 **Waarom ideeën voor de toekomst?**

We willen:

- de tijd benodigd om ideeën in de wereld te zetten overbruggen;
- betekenis aan de toekomstige samenleving toevoegen;
- achterhaaldheid vermijden.

2

Toekomstige ideeën zijn een stip op de horizon om vast te stellen:

- welke huidige interventies (producten, diensten en beleid) toekomstbestendig zijn.
- met welke huidige interventies gestopt moet worden (vrij maken van 'kapitaal' binnen de organisatie);
- welke nieuwe interventies op basis van risico's (economie, organisatiemiddelen en -cultuur) ontwikkeld moeten gaan worden;
- met welke toekomstige stakeholders een samenwerking aangegaan dient te worden.

Re-cap Futurelab #1

Een toekomstvisie op de informatiehuishouding van het Rijk in 2030

Vragen

- 1 Hoe verandert de betekenis van informatie in 2030?
- 2 Hoe wil het Rijk op deze veranderingen anticiperen?
- 3 Hoe zou de informatiehuishouding van 2030 eruit kunnen zien?
- 4 Hoe kunnen we de transitie naar de toekomst vormgeven?

werkcollege 1

werkcollege 2

1. Hoe ziet de toekomst van informatie eruit?

1

**alles is
informatie**

2

**waarheid en
polarisatie**

3

**algoritmes
aan de macht**

4

**surveillance
samenleving**

5

**digitale
soevereiniteit**

6

**de buigzame
ambtenaar**

7

**gevecht om
aandacht**

8

**digitaal
minimalisme**

9

**radicale
transparantie**

10

datazwermen

11

**iedereen
journalist**

12

**politieke
complexiteit**

De toekomst beweegt zich
nooit één kant op

Wat zijn de verschillende
bewegingen die we zien
ontstaan?

Gebruik van informatie

instrumenteel

Informatie als grondstof

Instrumenteel gebruik verwijst naar informatie in de uitvoering van beleid van de overheid. Data en algoritmen spelen hierin een steeds belangrijker rol.

3 algoritmes aan de macht

conceptueel

Informatie als verhaal

Conceptueel gebruik verwijst naar informatie in de ontwikkeling en reconstructie van beleid. Elk beleid is te zien als een verhaal, als het resultaat van een redenering.

2 waarheid en polarisatie

9 radicale transparantie

relationeel

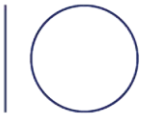
Informatie als omgangsvorm

Relationeel gebruik verwijst naar wijze waarop informatie mede vorm geeft aan omgangsvormen tussen burgers en de overheid.

4 surveillance samenleving

5 digitale soevereiniteit

Perspectief op tijd

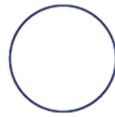

reflecteren

orientatie op verleden

Informatie uit het verleden dient bijvoorbeeld als bewijs, om verantwoording af te leggen of is onderdeel van ons erfgoed.

- 1 alles is informatie
- 8 digitaal minimalisme

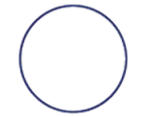

reageren

orientatie op heden

Informatie die betrekking heeft op het heden en de korte termijn heeft bijvoorbeeld als doel de huidige status te beschrijven om hierop de kunnen reageren.

- 7 gevecht omaandacht
- 11 iedereen journalist

vooruitkijken

orientatie op toekomst

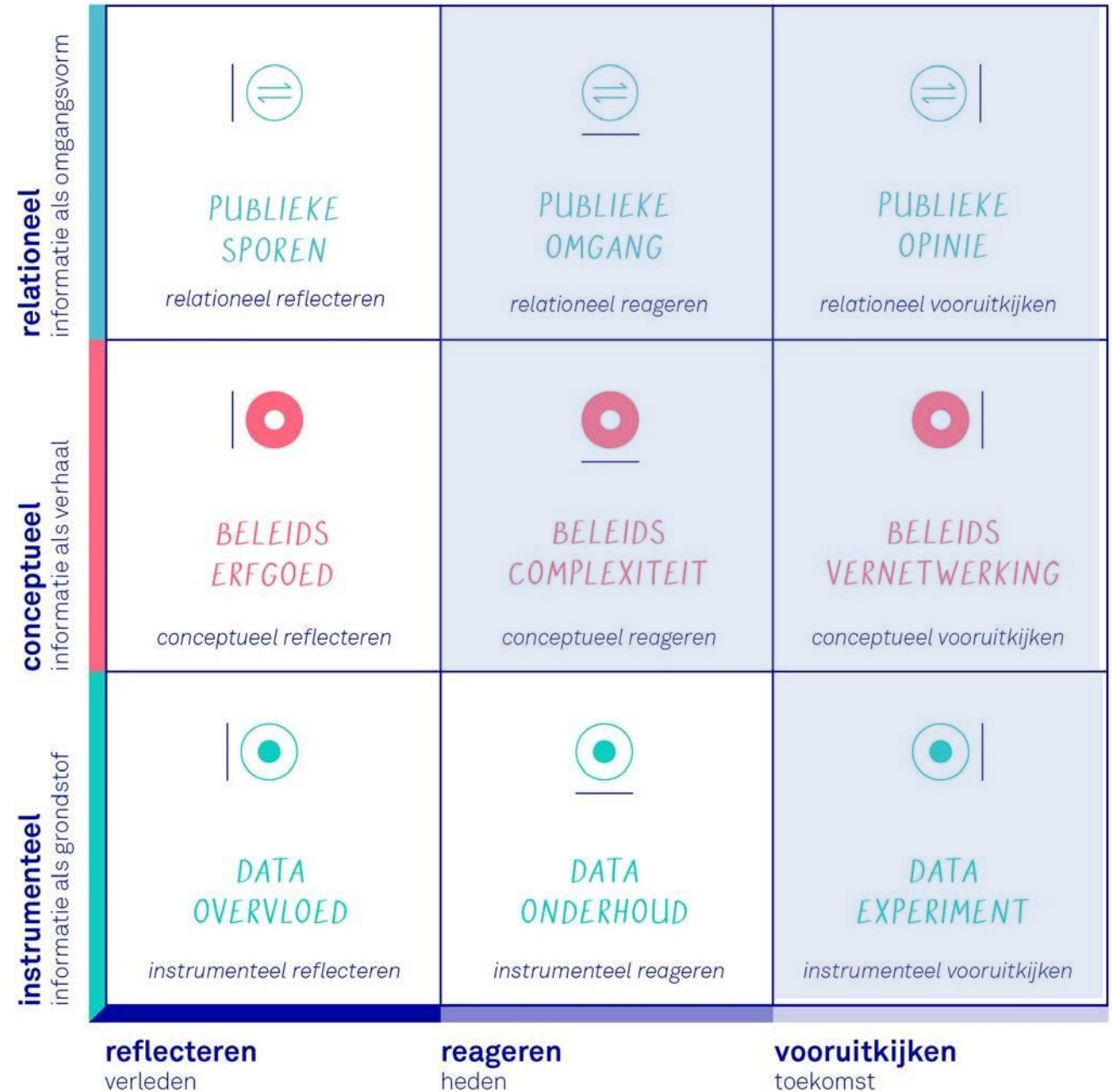
Om vooruit te kijken is informatie nodig die betrekking heeft over een grotere tijdshorizon. Het gaat hierbij niet om verantwoordingsinformatie maar om ontwikkelinformatie.

- 10 datazwermen

2030

Nieuw frame

9 verschillende betekenissen van informatie in 2030 met bijbehorende uitdagingen.

2. Hoe kan het Rijk op deze ontwikkelingen anticiperen?

2030

Nieuw frame

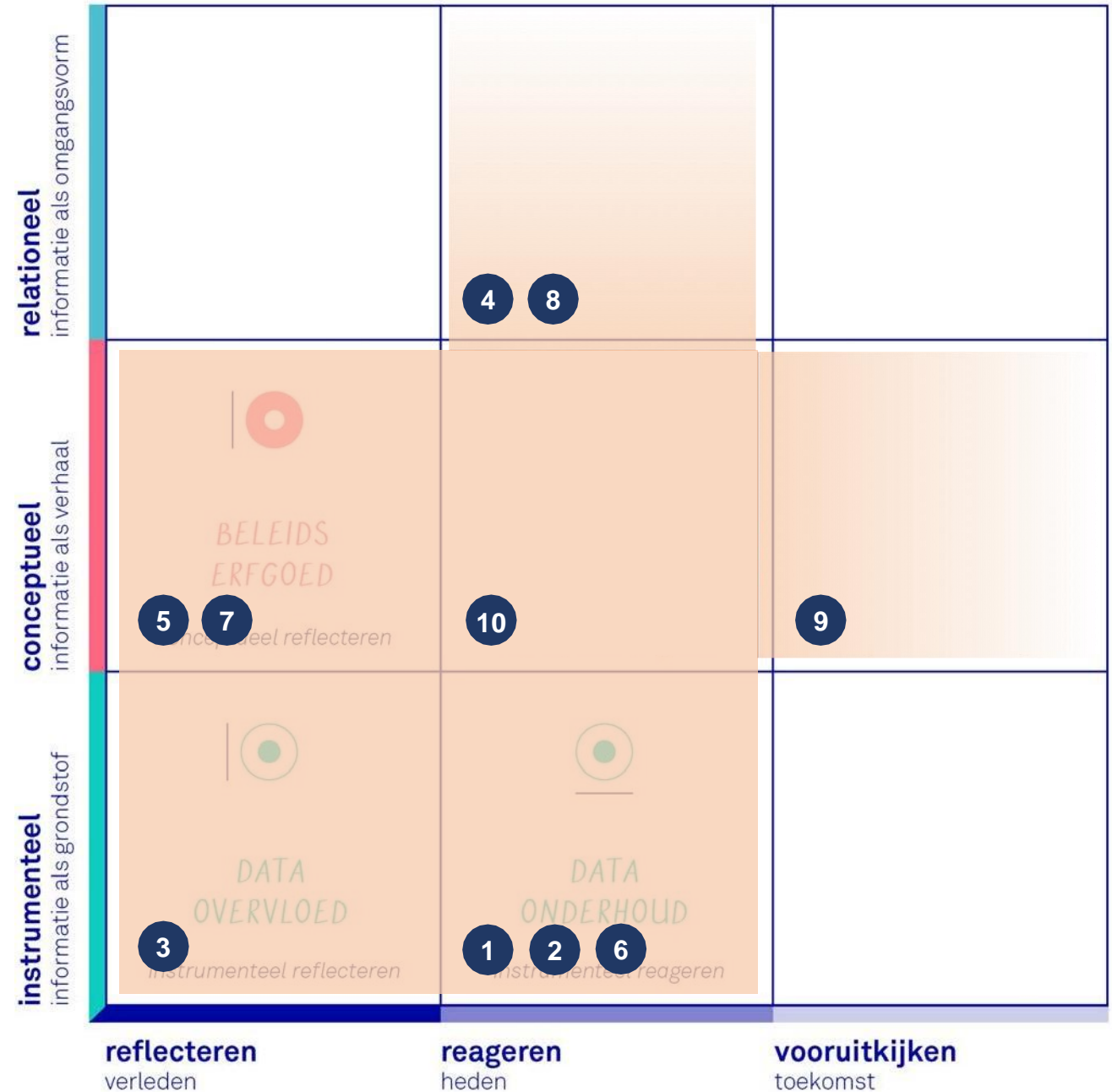
9 verschillende
informatiehoudingen van het
Rijk binnen de samenleving
van 2030

Geïllustreerd aan de hand van
mogelijke nieuwe vacatures in
2030

FRAME 2030

Huidige positionering organisatie X

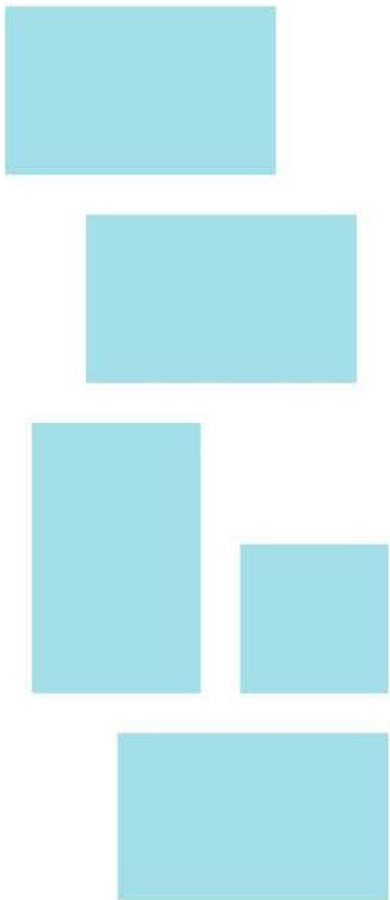
FRAME 2030

Gewenste positionering organisatie X

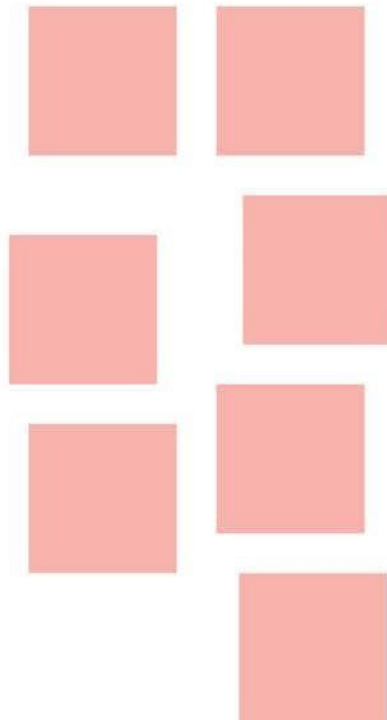

**3. Hoe zou de
informatiehuishouding van
2030 er uit kunnen zien?**

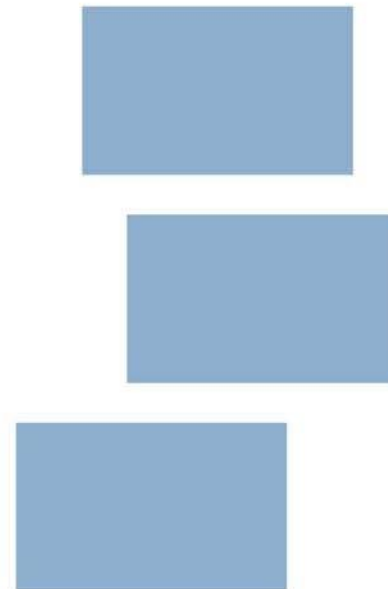
routines

beroepen

omgevingen

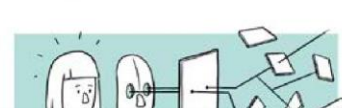
tools

Ideeontwikkeling

publieke omgang

beleidserfgoed

idee 12 : routine willekeur in de ochtend

In of haar 18e verjaardag een e-mail mogen werken aan het tekenen dat ze samen met alle lie op die dag geboren zijn en beschrijvingen kunnen maken datum.

en archief wat door burgers wordt in. Het is een nieuwe, wiki-achtige benoem het nationaal archief ligt en lief verwijst. Het functioneert ook als doordat burgers meegenomen worden arschap over het verhaal en het deze manier zorg je er voor dat het aan veel verschillende perspectieven.

er. Hoe we reflecteren op ons (steeds meer verschillende manier worden alle Nederlanders bij

hoe werkt het?

Je kunt je abonneren op beleidslijnen of bepaalde thema's. Dan krijg je periodiek een willekeurig stuk binnen uit de geschiedenis van dat thema. Het stuk toont ook de waarde die het toen had voor de samenleving en verschillende perspectieven uit het verleden op het desbetreffende stuk. Er worden ook stukken rondgestuurd over nieuwe ontwikkelingen. Dit gebeurt bijvoorbeeld elke keer als je in de ochtend je computer opstart of als je een nieuw tabblad opent in je browser.

waarom?

Waar je bij een ouderwets papieren archief nog de kans hebt uit puur toeval nieuwe dingen te ontdekken, is dat bij een digitaal archief een stuk moeilijker. De omvang is simpelweg te groot. De structuur is ingericht op gericht zoeken en laat dus geen serendipiteit toe.

ist

ervaringsdeskundigen, geeft over hoe de overheid met de immuniceren. Niemand weet er zelf waar hij of zij tegenaan t het Rijk.

kundigen is een diverse groep van dige ondernemers tot mensen demarkt. Ze zijn tijdens het rokken bij het vormgeving van en burger en werken nauw samen prototypes en geven bijvoorbeeld k onduidelijk is of wanneer ze en. Maar ze kunnen ook zelf met ingen of nieuwe projecten.

gers in het ontwikkelproces in kan beter rekening worden reitelt aan burgers en ontstaat antwoordeijkheid.

idee 24 : tool allesloket

Het Allesloket is een overheidsloket waar je met al je vragen terecht kan. Die vragen kunnen typische overheidsvragen zijn, maar dat hoeft niet. Op die manier voelt de burger zich erkend en herkend door de overheid en leert het Rijk met welk soort vragen burgers zitten. Daar kan de informatiehuishouding vervolgens op worden toegespit.

hoe werkt het?

Het overheidsloket is een tekstveld waar je alles in kunt vragen. Over je belastingen, maar ook over je kapotte televisie. Aan de andere kant zitten algoritmes die je kunnen helpen met simpele vragen, maar ook menselijke ambtenaren.

waarom?

De overheid bestaat uit veel verschillende departementen en organisaties. Voor de burger is dit wel eens ingewikkeld. Die ziet de overheid vaak als één geheel. Als die burger dan een vraag heeft kan het onduidelijk zijn waar ze die kan stellen. De communicatie met de burger is ook vaak gefragmenteerd, gehuld in ambtelijke taal en ingewikkelde regels. Ook wordt de relatie tussen burger en overheid steeds digitaler, wat sommige burgers dreigt uit te sluiten van deelname.

data experiment

idee 7 : omgeving digitale quarantaine omgeving

De digitale quarantaine omgeving is een aparte digitale omgeving waar iedereen kan experimenteren met nieuwe manieren van informatie gebruiken en vormgeven.

hoe werkt het?

Deze omgeving is toegankelijk voor iedereen. Een onderdeel van deze omgeving is bijvoorbeeld een schaduwsite waar iedereen de interfaces van het systeem kan aanpassen naar eigen voorkeur. Hetzelfde gebeurt veel in de gameindustrie: een 'mod' in de gameindustrie is een aanpassing of uitbreiding van een computerspel waarbij bijvoorbeeld de omgeving wordt veranderd of extra objecten of personages worden toegevoegd. Mods worden vaak niet ontwikkeld door de makers van het oorspronkelijke spel, maar door fanatieke spelers. Ook rondom de quarantaine omgeving kan na verloop van tijd een community van experts ontstaan.

waarom?

Er is veel kennis in de samenleving die kan bijdragen aan verbetering van de informatiehuishouding. De ontwikkelingen van externe experts kunnen worden gezien als dryruns, voordat een herontwerp voor het grote publiek toegankelijk wordt.

idee 8 : omgeving ontwikkeldata

Ontwikeldata is een modus waarin medewerkers data en informatie kunnen zien en bewerken die normaal niet zichtbaar is. Een laag bovenop de reguliere werkomgeving die alleen met bepaalde bevoegdheden kan worden blootgelegd.

hoe werkt het?

Tijdens ontwikkelprocessen kan bepaalde data of informatie gelabeld worden als ontwikkeldata of ontwikkelinformatie. Die is vervolgens alleen maar zichtbaar in de ontwikkelomgeving. Dit geeft medewerkers meer vrijheid om te innoveren. Wanneer de ontwikkeling is afgerond kan de ontwikkeldata worden omgezet in 'normale' data.

waarom?

Ambtenaren zijn voorzichtig en willen dingen alleen opslaan of delen als ze 'al' zijn. Dit zit innovatie in de weg. Het is belangrijk dat de overheid een grens gaat onderscheiden tussen 'normale' data en data en informatie die bedoeld is om mee te ontwikkelen.

idee 9 : beroep data prototyper

Als data prototyper onderzoek je de consequenties van datagedreven werken en complexe algoritmen door te experimenteren om te leren van prototypen alvorens interventies los te laten in de echte wereld.

hoe werkt het?

Door te bouwen en te testen leert de dataprototyper steeds meer over hoe nieuwe technologieën kunnen aansluiten bij de publieke waarden die de overheid nastreeft. In samenwerking met een interdisciplinair team probeert de dataprototyper implicaties van complexe algoritmes te begrijpen. De dataprototyper kent design thinking skills en ziet fouten als de opmaat naar een volgende release - digitale toepassingen zijn immers nooit af. Zo wordt het lerend vermogen van de overheid vergroot.

waarom?

De intelligente systemen van 2030 zullen excelleren in het verwerken van data, identificeren van patronen en het maken van prognoses voor de toekomst. De dataprototyper waarborgt dat deze nieuwe technologie in lijn zijn met de publieke waarden die het Rijk nastreeft.

Tip 1

Voortborduren op
de fictieve beroepen

data overvloed

idee 1 : beroep digiminimalist

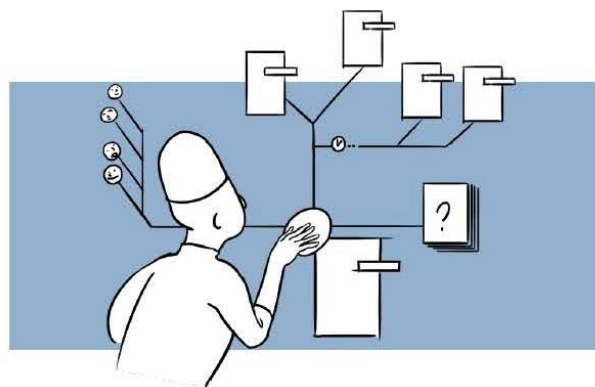
Als digiminimalist bij het Rijk help je kenniswerkers binnen de overheid op een doelbewuste manier om te gaan met de digitale overvloed.

hoe werkt het?

De digiminimalist is zowel op hoog niveau bezig met nadenken over de rol van mensen in de structuur van de archieven als met het direct toepassen van alledaagse psychologie. Hij of zij helpt ambtenaren een opgeruimde geest te behouden door ordenen en opruimen tot een verrijking van hun werk te maken. Door overbodige prikkels te minimaliseren ontstaat er meer ruimte voor bezinning en reflectie. De digiminimalist is bovendien een rolmodel voor anderen – de Marie Kondo van het informatiehuishouden. Zo kan men bijvoorbeeld meekijken in de computer van de digiminimalist: hoe ziet een opgeruimd digitaal huis eruit?

waarom?

Kenniswerkers raken steeds meer gewend aan automatische backups. Digitale informatie neemt bovendien fysiek weinig ruimte in waardoor het gevoelde belang van het bewust selecteren en archiveren van informatie verdwijnt.

idee 2 : tool metahub

De metahub brengt de metadata van een proces, project of een bestand naar de voorgrond. Door versies, verbindingen en verwijzingen binnen handbereik te brengen wordt het voor medewerkers duidelijk hoe het proces, project of bestand samenhangt met andere onderdelen.

hoe werkt het?

Als een digitale post-it zit de metahub op een proces geplakt. Vanuit die hub kan de medewerker verwijzingen naar bronnen, verschillende versies, betrokken medewerkers, of het moederbestand vinden. Ook geeft de AI van de hub suggesties voor verwante bestanden of projecten en geeft het ook aan wanneer er mogelijk dubbele versies van bestanden zijn.

waarom?

Onzorgvuldige overarchivering maakt het moeilijker om de samenhang tussen verschillende onderdelen later nog te achterhalen. Bovendien kan bij onzorgvuldige archivering de authenticiteit moeilijker achterhaald worden. Door verbindingen bloot te leggen kan dit proces makkelijker worden.

idee 3 : routine kleine grote schoonmaak

Iedereen die bij het Rijk werkt krijgt aan het eind van de maand een bezoekje van een A.I.-huishoudster. Deze scant de data van de ambtenaar en geeft suggesties hoe een klein deel hiervan hergestructureerd kan worden, zodat deze beter vindbaar is en dubbele data kan worden opgeruimd.

hoe werkt het?

De Kleine Grote Schoonmaak is een kleine moeite voor het individu, maar doordat dit overal in het Rijk gebeurt, heeft het grote impact op de structuur van de informatiehuishouding. Belangrijk is dat het een ontspannend ritueel is voor de ambtenaar, bijvoorbeeld door rustgevende, bevredigende animaties van het opruimproces te tonen. Op deze manier ervaart de ambtenaar hoe fijn opgeruimde data is en is hij of zij gemotiveerd om ook af en toe de bezem door zijn of haar data te halen tijdens de dagelijkse bezigheden.

waarom?

Het archief van het Rijk is gigantisch. Door ieder individu te laten opruimen en schoonmaken, kan met kleine veranderingen uiteindelijk een groot verschil worden gemaakt voor een opgeruimd informatiehuishouden.

Tip 2

Denken vanuit een analogie

*Analogie digiminimalist
marie kondo*

Analogie datahoeder Algemene rekenkamer

WAARDEN

BETROUWBAARHEID

REPRESENTATIVITEIT

RECHTVAARDIGHEID

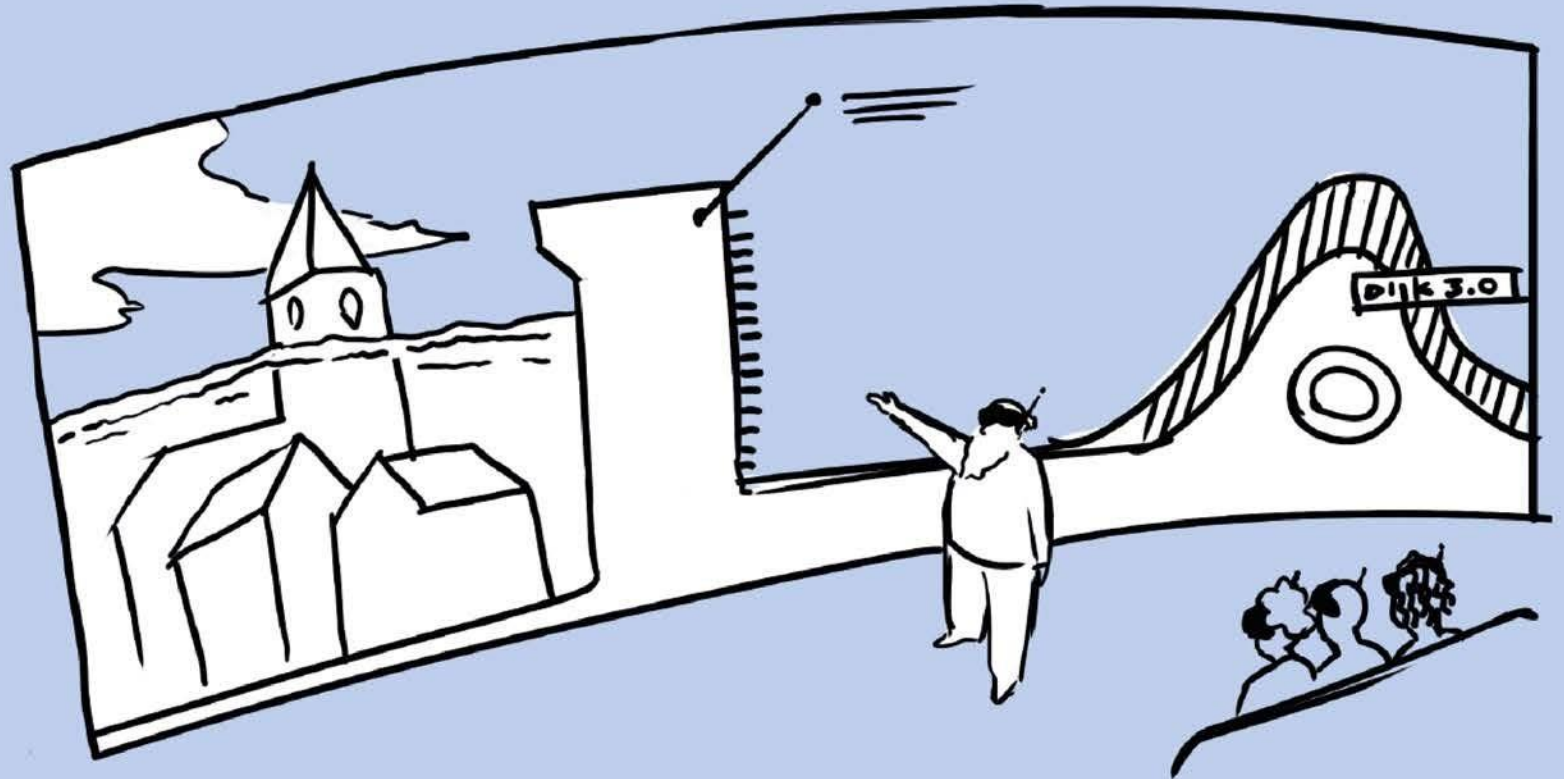
Tip 3

Ideeën en organisaties samenvoegen
tot een groter ecosysteem

2030

Departement van buitengewone vraagstukken

De rijksscenaarist

2030

Departement van buitengewone vraagstukken

Onder verantwoordelijkheid
van de minister van Lange
Termijn Zaken

2030

Departement van buitengewone vraagstukken

De buitengewone brigade en
de smart matchmaker

2030

Departement van buitengewone vraagstukken

Het vormen van de
infostructuur rond een
vraagstuk

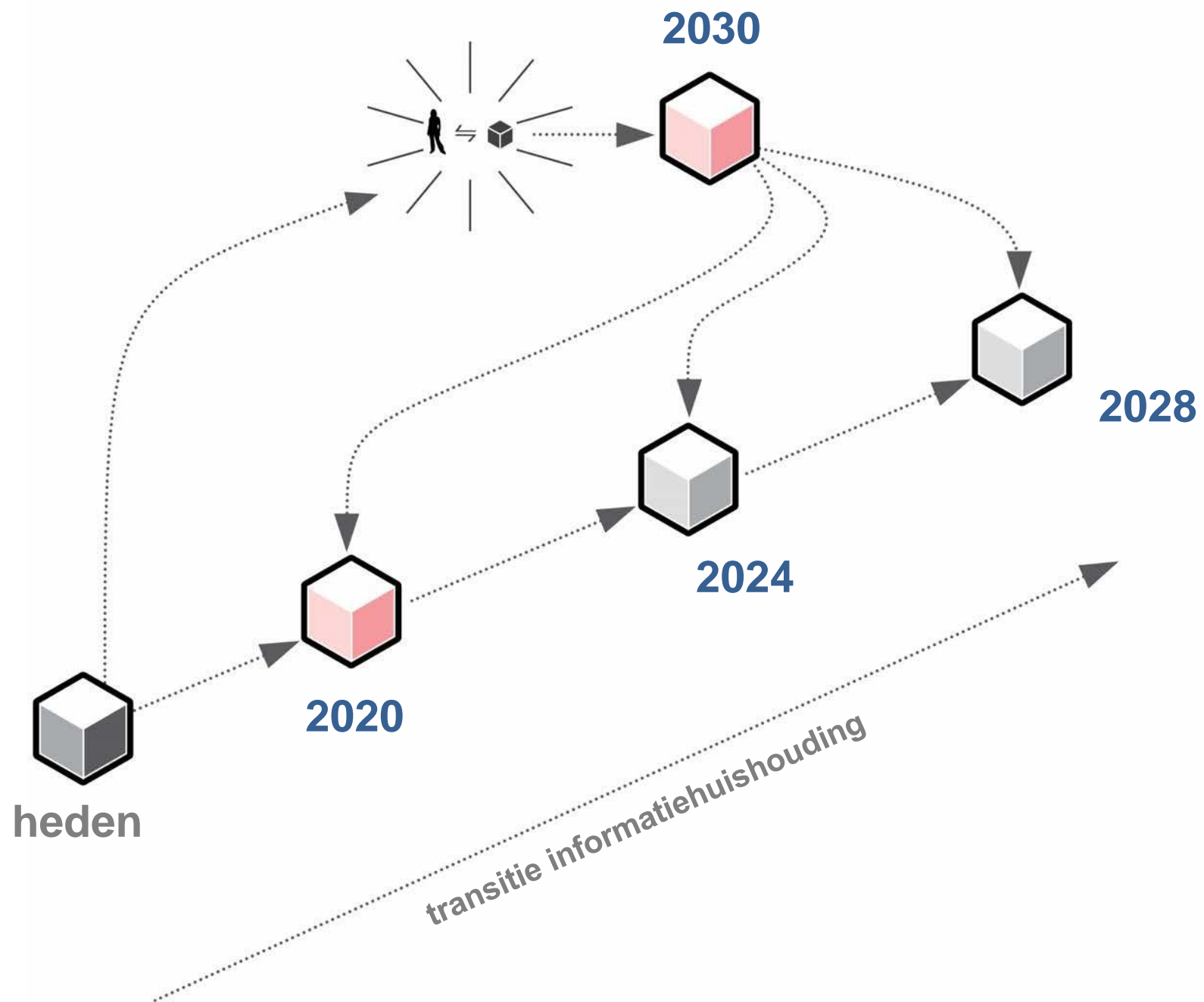

Tip 4

Grote ambities, kleine doelen

**4. Hoe kunnen we de
transitie naar de
toekomst vorm geven?**

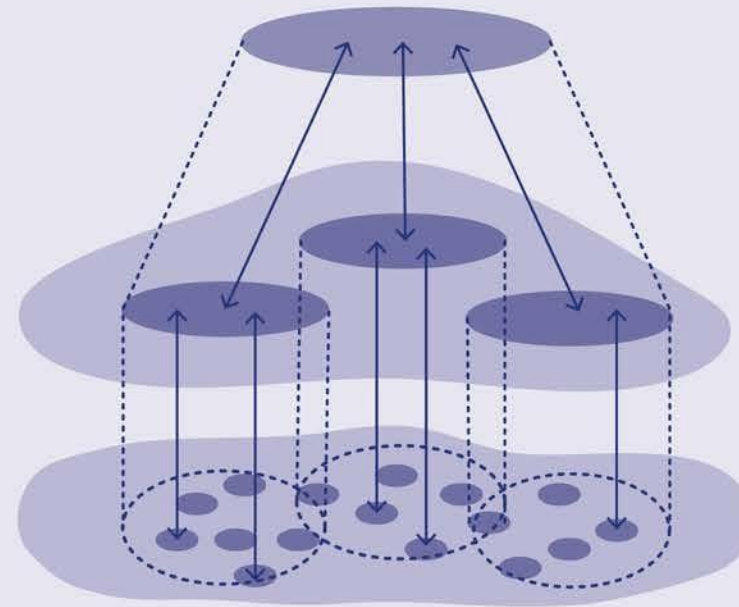
Transitieprincipes

1 schaalniveaus

2 transitie-experimenten

3 lerend vermogen

4 waardegedreven werken

macroniveau
landschap

mesoniveau
regime

microniveau
niche

CONCEPT ROADMAP

macroniveau

maatschappelijke condities
en ontwikkelingen in het
landschap

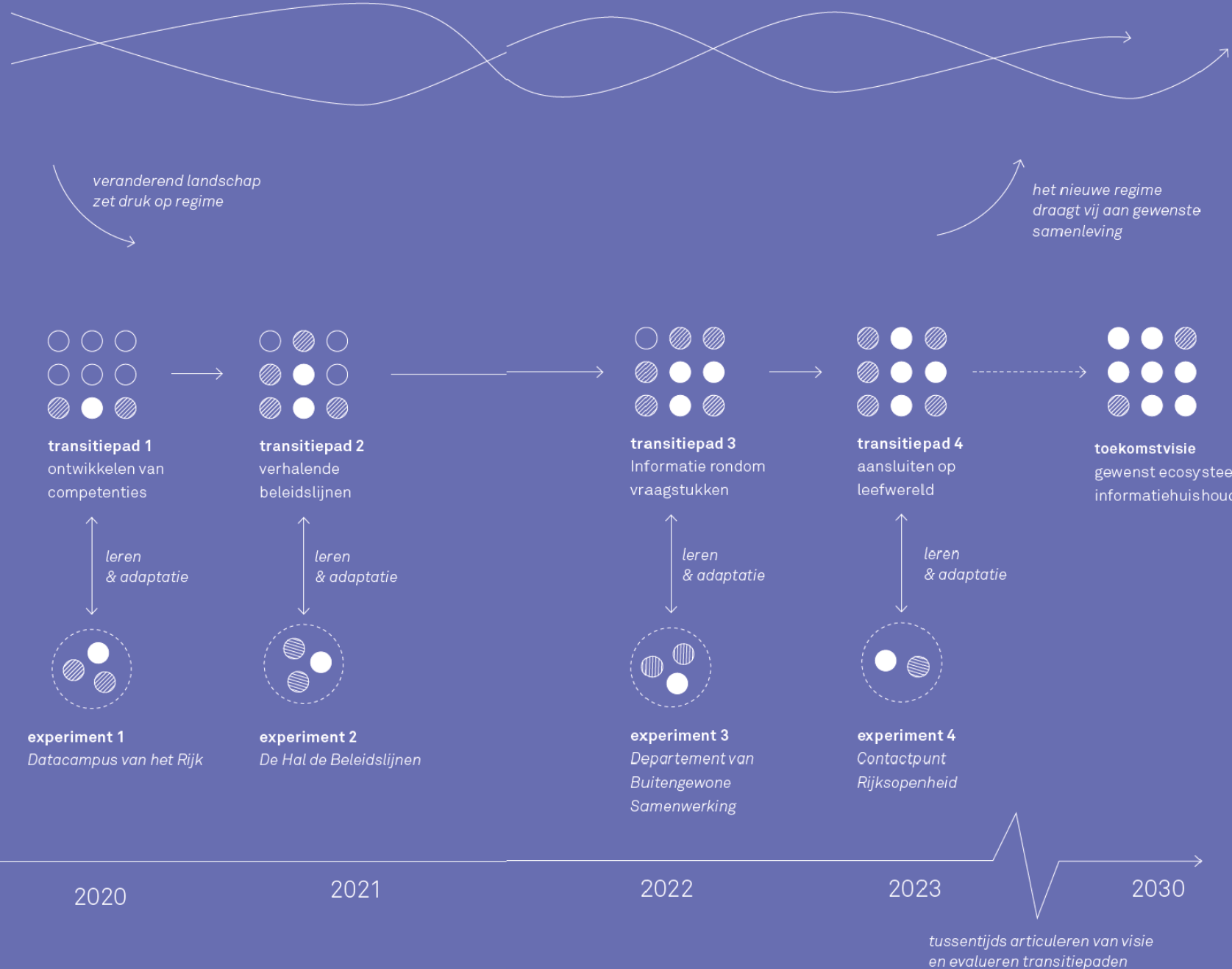
mesoniveau

praktijk van
informatiehuishouding
(regime)

microniveau

transitie-experimenten in
beschermde niches

Q&A